

UCHWAŁA

Dnia 17 grudnia 2024 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

Prezes SN Wiesław Koziół

Protokolant st. inspektor sądowy Łukasz Kaczmarek

po rozpoznaniu, z udziałem Ł. K. – prokuratora Instytutu Pamięci Narodowej Oddziałowej Komisji Ścigania Zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu w Ł., na posiedzeniu jawnym w dniu 17 grudnia 2024 r. w Izbie Odpowiedzialności Zawodowej,

wniosku Prokuratura Oddziałowej Komisji Ścigania Zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu w Ł. z dnia 29 marca 2022 r., o sygn. akt [...], o podjęcie uchwały w przedmiocie zezwolenia na pociągnięcie do odpowiedzialności karnej X.Y. – sędziego Sądu Okręgowego w O. w stanie spoczynku za to, że:

I. w dniu 24 czerwca 1982 r. w Ł., jako sędzia Sądu [...] Okręgu Wojskowego w B. orzekający na sesji wyjazdowej w Ł., będąc tym samym funkcjonariuszem państwa komunistycznego, działając wspólnie i w porozumieniu z innymi sędziami tegoż Sądu - członkami składu orzekającego, rozpoznając na rozprawie sprawę prowadzoną pod sygnaturą akt [...] przeciwko oskarżonemu **W. Z.** przekroczył swoje uprawnienia w ten sposób, że wydał wyrok skazujący oskarżonego za czyn z art. 48 ust. 2 dekretu z dnia 12 grudnia 1981 r. o stanie wojennym na karę 1 roku i 3 miesięcy pozbawienia wolności z zaliczeniem stosowanego od dnia 17 marca 1982 r. tymczasowego aresztowania, którą skazany odbył w okresie do dnia 10 lutego 1983 r. w sytuacji, gdy materiał dowodowy zgromadzony w sprawie nie dawał podstaw do przyjęcia, że oskarżony swoim zachowaniem wypełnił znamiona przypisanego mu czynu, a orzekając w sposób dowolny, sprzeczny z dowodami zgromadzonymi w toku postępowania, stosując przy tym wykładnię rozszerzającą zakres penalizowanych zachowań przyjął, iż W. Z. w okresie od stycznia do marca 1982 r. w czasie trwania stanu wojennego na terenie B. – [...] - rozpowszechniał ulotki zawierające fałszywe wiadomości o poczynaniach władz PRL i sytuacji

społeczno-politycznej w kraju, mogące wywołać niepokój publiczny, podczas gdy rozpowszechniane przez oskarżonego ulotki stanowiły wyłącznie wyraz jego sprzeciwu wobec bezprawnie wprowadzonego stanu wojennego skutkującego pozbawieniem społeczeństwa podstawowych praw i wolności obywatelskich deklarowanych przez Konstytucję PRL i gwarantowanych przez prawo międzynarodowe, stosując w ten sposób wobec pokrzywdzonego w okresie obowiązywania stanu wojennego represje z powodu prezentowanych i wyrażanych przez niego przekonań i poglądów społeczno-politycznych, naruszając tym samym jego prawa do wyrażania takich przekonań i opinii, a które to represje stanowiły poważne prześladowanie z powodu przynależności pokrzywdzonego do określonej grupy politycznej, czym dopuścił się zbrodni komunistycznej, stanowiącej jednocześnie zbrodnię przeciwko ludzkości, polegającą na pozbawieniu pokrzywdzonego wolności na okres trwający dłużej niż 14 dni, działając w ten sposób na szkodę interesu publicznego oraz interesu prywatnego pokrzywdzonego W. Z., tj. **o przestępstwo z art. 165 § 2 k.k. z 1969 r. w zw. z art. 2 ust. 1 i art. 3 ustawy z dnia 18 grudnia 1998 r. o Instytucie Pamięci Narodowej - Komisji Ścigania Zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu (Dz.U. z 2021 r., poz. 177) – dalej powoływanej jako ustawa o IPN,**

II. w dniu 14 czerwca 1982 r. w Ł., jako sędzia Sądu [...] Okręgu Wojskowego w B. orzekający na sesji wyjazdowej w Ł., będąc tym samym funkcjonariuszem państwa komunistycznego, działając wspólnie i w porozumieniu z innymi sędziami tegoż Sądu - członkami składu orzekającego, rozpoznając na rozprawie sprawę prowadzoną pod sygnaturą akt [...] przeciwko oskarżonemu **T. P.** przekroczył swoje uprawnienia w ten sposób, że wydał wyrok skazujący oskarżonego za czyn z art. 48 ust. 2 dekretu z dnia 12 grudnia 1981 r. o stanie wojennym na karę 1 roku i 3 miesięcy pozbawienia wolności z zaliczeniem stosowanego od dnia 13 maja 1982 r. tymczasowego aresztowania, którą skazany odbył w okresie do dnia 8 kwietnia 1983 r. w sytuacji, gdy materiał dowodowy zgromadzony w sprawie nie dawał podstaw do przyjęcia, że oskarżony swoim zachowaniem wypełnił znamiona przypisanego mu czynu, a orzekając w sposób dowolny, sprzeczny z dowodami zgromadzonymi w toku postępowania, stosując przy tym wykładnię rozszerzającą zakres penalizowanych zachowań przyjął, iż T. P. w okresie od lutego do 13 maja

1982 r. w Ł., działając indywidualnie, a w dniu 13 maja 1982 r. wspólnie i w porozumieniu z A. R., sporządził, a następnie rozpowszechniał przez pozostawienie w środkach komunikacji miejskiej, a także rozrzucanie w tłumie ludzi ulotek zawierających fałszywe wiadomości mogące wywołać niepokój społeczny lub rozruchy, podczas gdy sporządzone, a następnie rozpowszechniane przez oskarżonego ulotki stanowiły wyłącznie wyraz jego sprzeciwu wobec bezprawnie wprowadzonego stanu wojennego skutkującego pozbawieniem społeczeństwa podstawowych praw i wolności obywatelskich deklarowanych przez Konstytucję PRL i gwarantowanych przez prawo międzynarodowe, stosując w ten sposób wobec pokrzywdzonego w okresie obowiązywania stanu wojennego represję z powodu prezentowanych i wyrażanych przez niego przekonań i poglądów społeczno-politycznych, naruszając tym samym jego prawa do wyrażania takich przekonań i opinii, a które to represje stanowiły poważne prześladowanie z powodu przynależności pokrzywdzonego do określonej grupy politycznej, czym dopuścił się zbrodni komunistycznej, stanowiącej jednocześnie zbrodnię przeciwko ludzkości, polegającą na pozbawieniu pokrzywdzonego wolności na okres trwający dłużej niż 14 dni, działając w ten sposób na szkodę interesu publicznego oraz interesu prywatnego pokrzywdzonego T. P., tj. **o przestępstwo z art. 165 § 2 k.k. z 1969 r. w zw. z art. 2 ust. 1 i art. 3 ustawy o IPN,**

uchwalił:

I. na podstawie art. 80 § 2c *a contrario* ustawy z dnia 27 lipca 2001 r. Prawo o ustroju sądów powszechnych (tekst jednolity Dz. U. z 2024 r., poz. 334 ze zm.) – dalej powoływanej jako u.s.p., odmówić zezwolenia na pociągnięcie X.Y. – sędziego Sądu Okręgowego w O. w stanie spoczynku do odpowiedzialności karnej za czyny opisane we wniosku prokuratura Instytutu Pamięci Narodowej - Oddziałowej Komisji Ścigania Zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu w Ł. z dnia 29 marca 2022 r., sygn. akt [...];

II. kosztami postępowania obciążyć Skarb Państwa.

[M. T.]

UZASADNIENIE

Prokurator Oddziałowej Komisji Ścigania Zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu w Ł. wnioskiem z dnia 29 marca 2022 r., sygn. akt [...], skierowanym do Izby Dyscyplinarnej Sądu Najwyższego, który wpłynął do Sądu Najwyższego w dniu 30 marca 2022 r., zwrócił się o podjęcie uchwały zezwalającej na pociągnięcie do odpowiedzialności karnej X.Y. - sędziego Sądu Okręgowego w O. w stanie spoczynku, w związku z popełnieniem czynów polegających na tym, że:

I. w dniu 24 czerwca 1982 r. w Ł., jako sędzia Sądu [...] Okręgu Wojskowego w B. orzekający na sesji wyjazdowej w Ł., będąc tym samym funkcjonariuszem państwa komunistycznego, działając wspólnie i w porozumieniu z innymi sędziami tegoż Sądu - członkami składu orzekającego, rozpoznając na rozprawie sprawę prowadzoną pod sygnaturą akt [...] przeciwko oskarżonemu W. Z. przekroczył swoje uprawnienia w ten sposób, że wydał wyrok skazujący oskarżonego za czyn z art. 48 ust. 2 dekretu z dnia 12 grudnia 1981 r. o stanie wojennym na karę 1 roku i 3 miesięcy pozbawienia wolności z zaliczeniem stosowanego od dnia 17 marca 1982 r. tymczasowego aresztowania, którą skazany odbył w okresie do dnia 10 lutego 1983 r. w sytuacji, gdy materiał dowodowy zgromadzony w sprawie nie dawał podstaw do przyjęcia, że oskarżony swoim zachowaniem wypełnił znamiona przypisanego mu czynu, a orzekając w sposób dowolny, sprzeczny z dowodami zgromadzonymi w toku postępowania, stosując przy tym wykładnię rozszerzającą zakres penalizowanych zachowań przyjął, iż W. Z. w okresie od stycznia do marca 1982 r. w czasie trwania stanu wojennego na terenie B. – [...] - rozpowszechniał ulotki zawierające fałszywe wiadomości o poczynaniach władz PRL i sytuacji społeczno-politycznej w kraju, mogące wywołać niepokój publiczny, podczas gdy rozpowszechniane przez oskarżonego ulotki stanowiły wyłącznie wyraz jego sprzeciwu wobec bezprawnie wprowadzonego stanu wojennego skutkującego pozbawieniem społeczeństwa podstawowych praw i wolności obywatelskich deklarowanych przez Konstytucję PRL i gwarantowanych przez prawo międzynarodowe, stosując w ten sposób wobec pokrzywdzonego w

okresie obowiązywania stanu wojennego represje z powodu prezentowanych i wyrażanych przez niego przekonań i poglądów społeczno-politycznych, naruszając tym samym jego prawa do wyrażania takich przekonań i opinii, a które to represje stanowiły poważne prześladowanie z powodu przynależności pokrzywdzonego do określonej grupy politycznej, czym dopuścił się zbrodni komunistycznej, stanowiącej jednocześnie zbrodnię przeciwko ludzkości, polegającą na pozbawieniu pokrzywdzonego wolności na okres trwający dłużej niż 14 dni, działając w ten sposób na szkodę interesu publicznego oraz interesu prywatnego pokrzywdzonego W. Z., tj. o przestępstwo z art. 165 § 2 k.k. z 1969 r. w zw. z art. 2 ust. 1 i art. 3 ustawy o IPN.

II. w dniu 14 czerwca 1982 r. w Ł., jako sędzia Sądu [...] Okręgu Wojskowego w B. orzekający na sesji wyjazdowej w Ł., będąc tym samym funkcjonariuszem państwa komunistycznego, działając wspólnie i w porozumieniu z innymi sędziami tegoż Sądu - członkami składu orzekającego, rozpoznając na rozprawie sprawę prowadzoną pod sygnaturą akt [...] przeciwko oskarżonemu T. P. przekroczył swoje uprawnienia w ten sposób, że wydał wyrok skazujący oskarżonego za czyn z art. 48 ust. 2 dekretu z dnia 12 grudnia 1981 r. o stanie wojennym na karę 1 roku i 3 miesięcy pozbawienia wolności z zaliczeniem stosowanego od dnia 13 maja 1982 r. tymczasowego aresztowania, którą skazany odbył w okresie do dnia 8 kwietnia 1983 r. w sytuacji, gdy materiał dowodowy zgromadzony w sprawie nie dawał podstaw do przyjęcia, że oskarżony swoim zachowaniem wypełnił znamiona przypisanego mu czynu, a orzekając w sposób dowolny, sprzeczny z dowodami zgromadzonymi w toku postępowania, stosując przy tym wykładnię rozszerzającą zakres penalizowanych zachowań przyjął, iż T. P. w okresie od lutego do dnia 13 maja 1982 r. w Ł., działając indywidualnie, a w dniu 13 maja 1982 r. wspólnie i w porozumieniu z A. R., sporządził, a następnie rozpowszechniał przez pozostawienie w środkach komunikacji miejskiej, a także rozrzucanie w tłumie ludzi ulotek zawierających fałszywe wiadomości mogące wywołać niepokój społeczny lub rozruchy, podczas gdy sporządzone, a następnie rozpowszechniane przez oskarżonego ulotki stanowiły wyłącznie wyraz jego sprzeciwu wobec bezprawnie wprowadzonego stanu wojennego skutkującego pozbawieniem społeczeństwa podstawowych praw i wolności obywatelskich

deklarowanych przez Konstytucję PRL i gwarantowanych przez prawo międzynarodowe, stosując w ten sposób wobec pokrzywdzonego w okresie obowiązywania stanu wojennego represje z powodu prezentowanych i wyrażanych przez niego przekonań i poglądów społeczno-politycznych, naruszając tym samym jego prawa do wyrażania takich przekonań i opinii, a które to represje stanowiły poważne prześladowanie z powodu przynależności pokrzywdzonego do określonej grupy politycznej, czym dopuścił się zbrodni komunistycznej, stanowiącej jednocześnie zbrodnię przeciwko ludzkości, polegającą na pozbawieniu pokrzywdzonego wolności na okres trwający dłużej niż 14 dni, działając w ten sposób na szkodę interesu publicznego oraz interesu prywatnego pokrzywdzonego T. P., tj. o przestępstwo z art. 165 § 2 k.k. z 1969 r. w zw. z art. 2 ust. 1 i art. 3 ustawy o IPN.

W dniu 15 lipca 2021 r. Trybunał Sprawiedliwości Unii Europejskiej ogłosił wyrok w sprawie C-791/19 Komisja Europejska przeciwko Polsce (system odpowiedzialności dyscyplinarnej sędziów). W wyroku tym orzeczono, że Polska uchybiła zobowiązaniom ciążącym na niej na mocy art. 19 ust. 1 akapit drugi TUE między innymi nie zapewniając niezależności i bezstronności Izby Dyscyplinarnej Sądu Najwyższego, do której właściwości należy kontrola decyzji wydanych w postępowaniach dyscyplinarnych prowadzonych wobec sędziów (art. 3 pkt 5, art. 27 i art. 73 § 1 ustawy z dnia 8 grudnia 2017 r. o Sądzie Najwyższym w związku z art. 9a ustawy z dnia 12 maja 2011 r. o Krajowej Radzie Sądownictwa, zmienionej ustawą z dnia 8 grudnia 2017 r. o zmianie ustawy o Krajowej Radzie Sądownictwa oraz niektórych innych ustaw). Natomiast dzień wcześniej, bo w dniu 14 lipca 2021 r., Wiceprezes Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej wydała postanowienie o zastosowaniu środka tymczasowego w sprawie C-204/21 Komisja Europejska przeciwko Polsce (niezależność sądów – Izba Dyscyplinarna SN – immunitety sędziowskie). Z kolei na mocy tego postanowienia Polska została między innymi zobowiązana, natychmiast i do czasu wydania wyroku kończącego postępowanie w sprawie głównej C 204/21, do zawieszenia, po pierwsze, stosowania przepisów art. 27 § 1 pkt 1a ustawy z dnia 8 grudnia 2017 r. o Sądzie Najwyższym, zmienionej ustawą z dnia 20 grudnia 2019 r. o zmianie ustawy – Prawo o ustroju sądów powszechnych, ustawy o Sądzie Najwyższym oraz niektórych innych ustaw, i

innych, na podstawie których Izba Dyscyplinarna Sądu Najwyższego jest właściwa do orzekania w pierwszej i w drugiej instancji w sprawach o zezwolenie na pociągnięcie sędziów i asesorów sądowych do odpowiedzialności karnej, na ich tymczasowe aresztowanie, zatrzymanie lub przymusowe doprowadzenie, oraz po drugie, do zawieszenia skutków wydanych już na podstawie tego artykułu uchwał Izby Dyscyplinarnej zezwalających na pociągnięcie sędziego do odpowiedzialności karnej lub jego zatrzymanie, a także do powstrzymania się od przekazania spraw określonych w wyżej wskazanym artykule do rozpoznania przez organ sądowy, który nie spełnia wymogów niezależności wskazanych w szczególności w wyroku z dnia 19 listopada 2019 r., A. K. i in. (niezależność Izby Dyscyplinarnej Sądu Najwyższego, C 585/18, C 624/18 i C 625/18, EU:C:2019:982).

Wobec niestosowania się przez Polskę do wydanego postanowienia o środku tymczasowym, Trybunał Sprawiedliwości Unii Europejskiej postanowieniem z dnia 27 października 2021 r. zobowiązał Polskę do zapłaty na rzecz Komisji Europejskiej okresowej kary pieniężnej w wysokości 1 miliona EUR dziennie, do dnia, w którym zobowiązania wynikające z postanowienia o środku tymczasowym zostaną wykonane lub do dnia wydania wyroku kończącego postępowanie w sprawie C – 204/21. W wyroku z dnia 5 czerwca 2023 r. sprawie C-204/21 Komisja Europejska przeciwko Polsce (niezależność sądów – Izba Dyscyplinarna SN – immunitety sędziowskie) TSUE (wielka izba), między innymi orzekł, że powierzając Izbie Dyscyplinarnej, której niezawisłość i bezstronność nie są zagwarantowane, uprawnienia do orzekania w sprawach mających bezpośredni wpływ na status sędziów i asesorów sądowych i pełnienie przez nich urzędu, takich jak, z jednej strony sprawy o zezwolenie na pociągnięcie do odpowiedzialności karnej sędziów lub asesorów sądowych oraz z drugiej strony, sprawy z zakresu prawa pracy i ubezpieczeń społecznych dotyczące statusu sędziów SN oraz sprawy z zakresu przeniesienia sędziego SN w stan spoczynku, Polska uchybiła zobowiązaniom, które na niej ciążyą z mocy art. 19 ust.1 akapit drugi TUE.

Natomiast w wyroku z dnia 22 lipca 2021 r., wydanym w sprawie Reczkowicz przeciwko Polsce (skarga nr 43447/19), Europejski Trybunał Praw Człowieka stwierdził naruszenie art. 6 ust. 1 EKPCz w związku z rozpoznaniem przez Izbę Dyscyplinarną Sądu Najwyższego kasacji obwinionej adwokat J. R. wniesionej od

orzeczenia Wyższego Sądu Dyscyplinarnego Adwokatury, gdyż, cyt. „Izba Dyscyplinarna Sądu Najwyższego, która rozpoznawała sprawę skarżącą, nie była sądem ustanowionym ustawą”.

W dniu 9 czerwca 2022 r., została uchwalona ustawa o zmianie ustawy o Sądzie Najwyższym oraz niektórych innych ustaw (Dz. U. 2022 r., poz. 1259), która weszła w życie w dniu 15 lipca 2022 r. Z dniem wejścia w życie tej ustawy zniesiono Izbę Dyscyplinarną Sądu Najwyższego, a utworzono Izbę Odpowiedzialności Zawodowej. W myśl art. 8 ust. 2 powołanej ustawy sprawy wszczęte i niezakończone przed dniem wejścia jej w życie należące do Izby Dyscyplinarnej przejmuje i prowadzi Izba Odpowiedzialności Zawodowej.

Zatem wniosek Prokuratora Oddziałowej Komisji Ścigania Zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu w Ł. z dnia 29 marca 2022 r., sygn. akt [...], skierowany do Izby Dyscyplinarnej Sądu Najwyższego, który wpłynął do Sądu Najwyższego w dniu 30 marca 2022 r., o zezwolenie na pociągnięcie do odpowiedzialności karnej X.Y. - sędziego Sądu Okręgowego w O. w stanie spoczynku, został rozpoznany przez Izbę Odpowiedzialności Zawodowej, gdyż w myśl art. 110 § 2a zdanie drugie u.s.p., w sprawach o zezwolenie na pociągnięcie sędziego sądu powszechnego do odpowiedzialności karnej, orzeka w pierwszej instancji Sąd Najwyższy w składzie jednego sędziego orzekającego w Izbie Odpowiedzialności Zawodowej, a w drugiej instancji - Sąd Najwyższy w składzie trzech sędziów orzekających w Izbie Odpowiedzialności Zawodowej.

W piśmie z dnia 17 lutego 2023 r. X.Y. – sędzia Sądu Okręgowego w O. w stanie spoczynku, odniósł się do opisanych we wniosku czynów oraz do argumentacji zawartej w jego uzasadnieniu, wnosząc o nieuwzględnienie wniosku z dnia 29 marca 2022 r. o podjęcie uchwały w przedmiocie zezwolenia na pociągnięcie do odpowiedzialności karnej k. 59 - 64v). W piśmie z dnia 9 grudnia 2024 r., nadto wniósł o zawieszenie postępowania (k. 98 – 101).

Na posiedzeniu w dniu 17 grudnia 2024 r., Ł. K. - prokurator z Instytutu Pamięi Narodowej Oddziałowej Komisji Ścigania Zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu w Ł., wniósł o zezwolenie na pociągnięcie do

odpowiedzialności karnej X.Y. – sędziego Sądu Okręgowego w O. w stanie spoczynku, za czyny opisane we wniosku.

Sąd Najwyższy ustalił następujące okoliczności stanu faktycznego.

[...]

Postępowanie przygotowawcze Prokuratura Oddziałowej Komisji Ścigania Zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu w Ł. o sygn. akt [...], dotyczy dwóch spraw karnych rozpoznawanych przez Sąd [...] Okręgu Wojskowego w B. na sesjach wyjazdowych w Ł., to jest sprawy o sygn. akt [...] i sprawy o sygn. akt [...]. W sprawie prowadzonej pod sygn. akt [...] przeciwko W. Z., orzekł Sąd [...] Okręgu Wojskowego w B. na sesji wyjazdowej w Ł. w składzie: podporucznik X.Y. (przewodniczący), podporucznik R. R. i podporucznik P. M.. Natomiast w sprawie prowadzonej pod sygn. akt [...] przeciwko T. P., orzekł Sąd [...] Okręgu Wojskowego w B. na sesji wyjazdowej w Ł. w składzie: podporucznik X.Y. (przewodniczący), podporucznik J. R. i podporucznik P. M.. Przedmiotem wniosku o zezwolenie na pociągnięcie do odpowiedzialności karnej są wyłącznie skazania w ww. sprawach na karę pozbawienia wolności o charakterze bezwzględnym.

Przebieg postępowania w sprawie W. Z.

W drugiej połowie stycznia 1982 r. do mieszkania W. Z. w B. przyszli jego znajomi – J. S. i Z. M. W czasie rozmowy złożyli mu propozycję, aby pomógł im kolportować prasę podziemną, na co W. Z. wyraził zgodę. Po tym dniu, W. Z. pięciokrotnie otrzymał od 60 do 100 sztuk pisma „[...]”. W lutym 1982 r. W. Z. przekazał swojemu znajomemu z pracy L. S. pismo zatytułowane „[...]”, które znalazło się następnie w prywatnych zbiorach L. S. W marcu 1982 r. W. Z. wręczył L. S. około 8 sztuk pism zatytułowanych „[...]” prosząc o ich dalsze rozpowszechnianie. L. S. większość egzemplarzy pisma zniszczył, a jeden przekazał W. G. (Tom I A k. 26v-27). Ta z kolei, przekazała go S. G., która po

zapoznaniu się z treścią pisma, poinformowała o tym funkcjonariuszy Milicji Obywatelskiej, którzy dokonali zatrzymania J. S., Z. M., W. Z. i L. S. W toku śledztwa materiał dowodowy dotyczący J. S. i Z. M. wyłączono do odrębnego postępowania. Równocześnie z zatrzymaniami ww. osób, funkcjonariusze Milicji Obywatelskiej przystąpili do dokonywania przeszukań w miejscach zamieszkania zatrzymanych osób. W dniu 16 marca 1982 r. dokonano przeszukania w mieszkaniu L. S. i zabezpieczono ujawnione tam ulotki i pisma opozycyjne (Tom I A k. 24v - 25). W dniu 17 marca 1982 r. dokonano przeszukania w mieszkaniu W. Z., jednakże ta czynność przyniosła wynik negatywny (Tom I A k. 31v - 33).

W dniu 18 marca 1982 r. prokurator A. K. z Wojskowej Prokuratury Garnizonowej w Ł., wszczął w trybie doraźnym śledztwo o sygn. akt [...], przeciwko L. S. o przestępstwa z art. 48 ust. 2 i 3 dekretu z dnia 12 grudnia 1981 r. o stanie wojennym (Tom I A k. 36). Tego samego dnia prokurator A. K. wydał postanowienie o przedstawieniu L. S. zarzutów (Tom I A k. 36v - 37). Przesłuchany w charakterze podejrzanego L. S. przyznał się do dokonania zarzucanych mu czynów i złożył wyjaśnienia w których podał, iż otrzymał od W. Z. jedną ulotkę w lutym 1982 r., którą zatrzymał dla siebie i przechowywał w domu oraz kilka ulotek w marcu 1982 r., które zgodnie z prośbą W. Z., miał dalej rozpowszechnić (Tom I A k. 37v - 39).

Postanowieniem z dnia 18 marca 1982 r. prokurator A. K. tymczasowo aresztował L. S. na okres jednego miesiąca, do dnia 16 kwietnia 1982 r. (Tom I A k. 39 - 39v).

Postanowieniem z dnia 19 marca 1982 r. śledztwo o sygn. akt [...] objęło również czyn W. Z. (Tom I A k. 41).

Tego samego dnia prokurator A. K. przedstawił W. Z. zarzut, że cyt. „w miesiącach lutym i marcu 1982 r. w czasie trwania stanu wojennego na terenie B. - w [...] - rozpowszechniał ulotki zawierające fałszywe wiadomości o poczynaniach władz PRL i sytuacji społeczno- politycznej w kraju, mogące wywołać niepokój społeczny, tj. o czyn z art. 48 ust. 2 dekretu z dnia 12 grudnia 1981 r. o stanie wojennym" (Tom I A k. 41v-42).

Przesłuchany w charakterze podejrzanego W. Z. nie przyznał się do zarzucanego mu czynu i złożył wyjaśnienia, w których zaprzeczył, aby kiedykolwiek zajmował się kolportażem ulotek (Tom I A k. 42v - 43).

Postanowieniem z dnia 19 marca 1982 r. prokurator A. K. zastosował wobec W. Z. tymczasowe aresztowanie na okres do dnia 17 kwietnia 1982 r. (Tom I A k. 44 - 44v).

W dalszym toku śledztwa o sygn. akt [...] przesłuchano w charakterze świadka D. W. (Tom I A k. 53v - 54) oraz przeprowadzono konfrontację pomiędzy W. Z. a L. S. (Tom I A k. 54v - 55).

Śledztwo przeciwko L. S. oraz W. Z. zostało zamknięte w dniu 3 kwietnia 1982 r. (Tom I A k. 59v), a akt oskarżenia został sporządzony w dniu 6 kwietnia 1982 r. (Tom I A k. 61v - 63).

Pierwsza rozprawa w sprawie przeciwko W. Z. oraz L. S., pod pierwotną sygnaturą akt [...], odbyła się w dniu 6 maja 1982 r. W składzie Sądu [...] Okręgu Wojskowego w B. orzekającego na sesji wyjazdowej w Ł. zasiedli: podpułkownik J. S. jako przewodniczący oraz sędziowie porucznik E. P. i podporucznik R. R. (Tom I A k. 72 - 75). Rozprawa ta zakończyła się zwrotem sprawy prokuratorowi. Po zwrocie, prokurator załączył w poczet materiałów śledztwa dowody zgromadzone w postępowaniu o sygn. akt [...] - protokoły przesłuchań podejrzanych: R. B. i J. S. oraz przesłuchał w charakterze świadków Z. M. i J. S. (Tom I A k. 78v - 84).

W dniu 25 maja 1982 r. prokurator A. K. wydał postanowienie o przedstawieniu zarzutów, w którym zarzucił W. Z., że cyt. „w okresie od stycznia do marca 1982 r. w czasie trwania stanu wojennego na terenie B. - w [...] - rozpowszechniał ulotki zawierające fałszywe wiadomości o poczynaniach władz PRL i sytuacji społeczno-politycznej w kraju, mogące wywołać niepokój publiczny, tj. o czyn z art. 48 ust. 2 dekretu z dnia 12 grudnia 1981 r. o stanie wojennym” (Tom I A k. 84v - 85).

Przesłuchany w charakterze podejrzanego W. Z. przyznał się do zarzucanego mu czynu (Tom I A k. 85v - 86).

W dniu 5 czerwca 1982 r. prokurator A. K. sporządził akt oskarżenia przeciwko L. S. i W. Z., oskarżonych o czyny z art. 48 ust. 2 dekretu o stanie wojennym, a co do L. S. nadto o czyn z art. 48 ust. 3 dekretu o stanie wojennym (Tom I A k. 90v -92v).

Sprawa w Sądzie [...] Okręgu Wojskowego otrzymała sygnaturę [...].

Sąd [...] Okręgu Wojskowego w B. na sesji wyjazdowej w Ł. w składzie: podporucznik X.Y. (przewodniczący), podporucznik R. R. i podporucznik P. M., wyrokiem z dnia 24 czerwca 1982 r., sygn. akt [...], uznał L. S. za winnego czynu polegającego na tym, że od miesiąca lutego do marca 1982 r. przechowywał w swoim mieszkaniu pisma zawierające fałszywe wiadomości mogące wywołać niepokój publiczny, a następnie jedno z tych pism zatytułowane „[...]” rozpowszechniał wręczając W. G., tj. popełnienia przestępstwa z art. 48 ust. 2 dekretu z dnia 12 grudnia 1981 r. o stanie wojennym, natomiast W. Z. uznał za winnego tego, że w okresie od stycznia do marca 1982 r. w czasie trwania stanu wojennego na terenie B. - w [...] - rozpowszechniał ulotki zawierające fałszywe wiadomości o poczynaniach władz PRL i sytuacji społeczno-politycznej w kraju, mogące wywołać niepokój publiczny, tj. czynu wyczerpującego znamiona przestępstwa z art. 48 ust. 2 dekretu z dnia 12 grudnia 1981 r. o stanie wojennym. L. S. został skazany na karę 10 miesięcy pozbawienia wolności z warunkowym zawieszeniem jej wykonania na okres 3 lat, a W. Z. na karę 1 roku i 3 miesięcy bezwzględnego pozbawienia wolności (Tom 1 A k. 115 - 117).

W. Z. orzeczoną karę pozbawienia wolności odbywał w Zakładzie Karnym w K. do dnia 10 lutego 1983 r. (Tom I A k. 124).

W dniu 14 września 1994 r. Naczelny Prokurator Wojskowy wniósł rewizję nadzwyczajną od wyroku Sądu [...] Okręgu Wojskowego w B. z dnia 24 czerwca 1982 r., sygn. akt [...]. Zarzucił obrazę prawa materialnego, to jest art. 48 ust. 2 dekretu z dnia 12 grudnia 1981 r. o stanie wojennym, poprzez uznanie, że L. S. i W. Z. dopuścili się zarzucanych im czynów, podczas gdy w istocie swoim zachowaniem nie wypełnili oni ustawowych znamion tych czynów zabronionych.

Sąd Najwyższy - Izba Wojskowa wyrokiem z dnia 18 października 1994 r., sygn. akt WRN 190/94, zmienił zaskarżony wyrok przez uniewinnienie W. Z. i L. S. od popełnienia przypisanych im przestępstw (Tom I A k. 129 - 129v).

W. Z. wyrokiem Sądu [...] Okręgu Wojskowego w B. z dnia 12 kwietnia 1995 r., sygn. akt [...], uzyskał od Skarbu Państwa odszkodowanie i zadośćuczynienie za niesłuszne skazanie w sprawie o sygn. akt [...] (Tom 1 A k. 130-131).

W toku śledztwa [...] nie udało się przesłuchać w charakterze świadka L. S. (zmarł on w dniu 8 listopada 2020 r.).

Przesłuchany w charakterze świadka W. Z. zeznał, iż od początku lat osiemdziesiątych prowadził działalność opozycyjną w ramach NSZZ Solidarność. Potwierdził przy tym okoliczności zatrzymania oraz przebieg śledztwa w sprawie o sygn. akt [...], a także postępowania sądowego w sprawie o sygn. akt [...].

Przebieg postępowania w sprawie T. P..

Z dokumentów znajdujących się w aktach sprawy Sądu [...] Okręgu Wojskowego w B. o sygn. akt [...] (sygn. [...]) wynika, iż śledztwo przeciwko T. P. oraz A. R. prowadziła Wojskowa Prokuratura Garnizonowa w Ł. pod sygn. akt [...].

Na podstawie tychże akt ustalono, iż w lutym lub marcu 1982 r. T. P., sporządził z tektury oraz gumy prowizoryczną matrycę drukarską, z wykorzystaniem której wyprodukował około 20 pism zatytułowanych „Uwolnić politycznych”. Część tych druków rozpowszechnił w tramwajach i autobusach w Ł., a część zniszczył z uwagi na słabą jakość druku. Następnie wykorzystując czcionkę z dziecięcej drukarenki wykonał około 30 pism zatytułowanych „Komunikat nr 3”, zawierających przesłanie, iż „WRON chce zdusić NSZZ Solidarność” oraz że „WRON okłamuje społeczeństwo”. Również te druki rozkolportował w środkach komunikacji miejskiej w Ł. W dniu 13 maja 1982 r. T. P. nakłonił swojego znajomego A. R., aby w miejscu ich pracy - Szpitalu [...] w Ł., sporządzić około 200 pism zatytułowanych „Solidarność walcząca”, zawierających ponadto tekst „Solidarność wytrwać musi, chociaż WRON-a chce ją zdusić”. Wracając po pracy

do domu i mając przy sobie znaczną ilość wytworzonych w pracy ulotek, T. P. spotkał się z A. R. i wspólnie zaczęli rozpowszechniać wyprodukowane ulotki w tłumie osób przed [...] katedrą. W czasie tej czynności lub bezpośrednio po jej zakończeniu, T. P. został zatrzymany przez funkcjonariuszy MO. Okoliczności te ustalono na podstawie wyjaśnień T. P. (Tom I B k. 31- 32, 46v - 48, 79v - 84) oraz karty zatrzymania osoby (Tom I B k. 29v).

W dniu 14 maja 1982 r. funkcjonariusze Komendy Wojewódzkiej Milicji Obywatelskiej w Ł. przeprowadzili przeszukanie pomieszczeń w szpitalu [...] w Ł. (gdzie wówczas pracował T. P. jako malarz [...] w Ł.) oraz pomieszczeń mieszkalnych zajmowanych przez wyżej wymienionego ujawniając m.in. pieczętkę o treści „Solidarność Walcząca”, poduszkę do tuszu, matrycę (drukarenkę) na drewnianej desce, ulotkę „Akcja Konspiracyjna” nr 3/12, matrycę gumową na sklejce z tekstem „Uwolnić politycznych”, kartkę papieru „Komunikat”, zeszyt z próbkami odbitek z matryc, osiem gumowych pasków z trzcionkami. Czynności przeszukania były związane z zatrzymaniem w dniu 13 maja 1982 r. T. P. jako osoby podejrzanej o rozpowszechnianie ulotek o treści antypaństwowej (Tom I B k.14 -17v).

W dniu 15 maja 1982 r. podprokurator Wojskowej Prokuratury Garnizonowej w Ł. wydał postanowienie o wszczęciu śledztwa w trybie postępowania doraźnego wobec T. P. i A. R. jako podejrzanych o to, iż sporządzili w dniu 13 maja 1982 r., a następnie tego samego dnia rozpowszechniali znaczną ilość ulotek o treściach mogących wywołać niepokój publiczny i rozruchy (Tom I B k. 12v - 13).

T. P. w dniu 15 maja 1982 r. postawiono zarzut popełnienia przestępstwa wyczerpującego dyspozycję art. 48 ust. 2 i 3 dekretu z dnia 12 grudnia 1981 r. o stanie wojennym, a polegającego na tym, że w okresie od lutego do dnia 13 maja 1982 r. w Ł., działając indywidualnie, a w dniu 13 maja 1982 r. wspólnie i w porozumieniu z A. R., sporządzał, a następnie rozpowszechniał przez pozostawienie w środkach komunikacji miejskiej, a także rozrzucanie w tłumie ludzi ulotek o treściach fałszywych mogących wywołać niepokój społeczny lub rozruchy (Tom I B k. 30 - 30v).

Przesłuchany w charakterze podejrzanego T. P. przyznał się do zarzutu wyjaśniając, iż przy użyciu matrycy wyprodukował około 20 ulotek, które pozostawił w tramwajach na ul. [...]. Na początku maja 1982 r. nabył w R. dziecięcą drukarenkę, przy użyciu której sporządził matrycę o treści „191 rocznica Konstytucji 3 Maja....”, w dalszej części pisał o biciu aresztowanych, wzywał do strajku. Zawierała ona sformułowanie „Solidarność wytrwać musi, chociaż WRON-a chce ją zdusić”. Przy użyciu tejże matrycy powstało około 30 sztuk komunikatów, które rozpowszechniał w tramwajach i autobusach (Tom I B k. 31 - 32).

Wobec T. P. w dniu 15 maja 1982 r. prokurator Wojskowej Prokuratury Garnizonowej w Ł. zastosował tymczasowe aresztowanie na okres do dnia 13 lipca 1982 r. wskazując, iż zachodzi wysokie prawdopodobieństwo popełnienia przestępstwa, a śledztwo toczy się w trybie doraźnym, w którym zastosowanie tymczasowego aresztowania jest obligatoryjne (Tom I B k. 33).

Akt oskarżenia opatrzony datą 30 maja 1982 r. przeciwko T. P. (oraz A. R.) skierowano do Sądu [...] Okręgu Wojskowego w B. (Tom I B k. 65v-67).

W dniu 3 czerwca 1982 r. Sąd [...] Okręgu Wojskowego w B. postanowił o prowadzeniu sprawy przeciwko T. P. w trybie postępowania doraźnego (Tom I B k. 74).

Wyrokiem Sądu [...] Okręgu Wojskowego w B. na sesji wyjazdowej w Ł. z dnia 14 czerwca 1982 r., sygn. akt [...], który orzekał w składzie: podporucznik X.Y. (przewodniczący), podporucznik J. R. i podporucznik P. M., uznano T. P. winnym tego, że od miesiąca lutego do dnia 13 maja 1982 r. w Ł., sporządzał i przechowywał pisma zatytułowane „Komunikat nr 3” oraz pisma zatytułowane „Solidarność walcząca”, zawierające fałszywe wiadomości mogące wywołać niepokój publiczny, które następnie rozpowszechniał przez pozostawienie w środkach komunikacji miejskiej w Ł. oraz rozrzucenie w tłumie ludzi, tj. popełnienia przestępstwa z art. 48 ust. 2 dekretu z dnia 12 grudnia 1981 r. o stanie wojennym, i za to T. P. wymierzono karę 1 roku i 3 miesięcy pozbawienia wolności oraz obciążono go kosztami i opłatami sądowymi (Tom I B k. 90-91v). A. R. także został uznany winnym czynu z art. 48 ust 2 dekretu o stanie wojennym i skazany na karę

10 miesięcy pozbawienia wolności z warunkowym zawieszeniem jej wykonania na okres 3 lat.

T. P. odbywał karę w Zakładzie Karnym w H. W dniu 8 kwietnia 1983 r. uzyskał warunkowe przedterminowe zwolnienie na podstawie postanowienia Wojskowego Sądu Garnizonowego w L. z dnia 31 marca 1983 r. (Tom I B k. 100v).

Naczelny Prokurator Wojskowy w dniu 19 maja 1994 r. złożył do Sądu Najwyższego - Izby Wojskowej rewizję nadzwyczajną od wyroku Sądu [...] Okręgu Wojskowego z dnia 14 czerwca 1982 r., sygn. akt [...], wnosząc o zmianę zaskarżonego orzeczenia Sądu [...] Okręgu Wojskowego w B. poprzez uniewinnienie T. P. i A. R. od dokonania przypisanych im przestępstw (Tom I B k. 102-103).

Sąd Najwyższy - Izba Wojskowa wyrokiem z dnia 18 października 1994 r., sygn. akt WRN 192/94, zmienił zaskarżony wyrok i uniewinnił T. P. i A. R. od przypisanych im przestępstwa (Tom I B k. 105 -106).

T. P. uzyskał odszkodowanie oraz zadośćuczynienie za poniesioną szkodę i doznaną krzywdę wynikłe z niesłusznego skazania powołanym wyżej wyrokiem w sprawie o sygn. akt [...], które zostało zasądzone wyrokiem Wojskowego Sądu Okręgowego w W. z dnia 13 maja 1998 r., sygn. akt [...] (Tom I B k. 106v - 107v).

W toku śledztwa przesłuchano w charakterze świadka pokrzywdzonego T. P. (Tom I B k. 125 - 127). Zeznał on, iż był wiceprzewodniczącym komisji zakładowej „Solidarności” w [...], w którym był zatrudniony. Miał kontakty z MKZ „Solidarność” na ul. [...], skąd pobierał biuletyny, gazety, znaczki solidarnościowe, które rozpowszechniał wśród pracowników firmy, w której pracował. Po ogłoszeniu stanu wojennego zaprzestał rozpowszechniania materiałów, a powrócił do działalności w lutym 1982 r. Robił jednohasłowe ulotki, wycinał je w gumce ołówkowej, o treści „Solidarność walcząca”. Kupił w kiosku kilka drukarenek dziecięcych i z liter zrobił matrycę, dzięki którym powstały ulotki jednohasłowe typu „Orła WRON-a nie pokona”, „Solidarność trwać musi chociaż wrona chce ją zdusić”, „Mylić się może jeden człowiek, społeczeństwo się nie myli. PZPR to nie Polacy”. Rozpowszechniał takie ulotki w zakładzie pracy i na mieście. Rozpowszechniał też pisma „Kos”, „Solidarność Walcząca”. W dniu 13 maja 1982 r. wyprodukował razem z A. R. ulotki.

W tym dniu rozpowszechniali je przy katedrze na ul. [...]. W godzinach popołudniowych wsiadł do autobusu, który zatrzymano przy komendzie na ul. [...]. Jechali nim funkcjonariusze, którzy go zatrzymali. Poinformowano go wówczas, iż jest zatrzymany za zaśmiecanie miasta. Potem przesłuchania odbywały się codziennie i po kilka razy. Często miały charakter rozmów, które nie były notowane i nie miały formy protokolarnej. Czasami odczytywano mu protokół przesłuchania A. R., K. S., z którymi pracował. Przesłuchania trwały różnie, raz pół godziny, raz godzinę, może dłużej. Dopiero po wyroku trafił na ul. [...] w Ł., skąd w grudniu 1982 r. przewieziono go razem z innymi więźniami politycznymi do Zakładu Karnego w H. Po wyjściu z więzienia wrócił do poprzedniego miejsca pracy..

W toku śledztwa ustalono, iż drugi ze skazanych w sprawie o sygn. akt [...] - A. R., zmarł w dniu 8 stycznia 2000 r.

W ramach śledztwa w sprawie o sygn. akt. [...] przesłuchano M. C. - wdowę po A. R., która potwierdziła okoliczności zatrzymania A. R. i T. P. przed [...] katedrą oraz podała, iż T. P. w toku postępowania o sygn. akt [...], starał się całą winę wziąć na siebie, aby ochronić A. R. (Tom I B k. 117-118).

Sąd Najwyższy zważył, co następuje.

Poza sporem jest, iż X.Y. – sędzia Sądu Okręgowego w O. w stanie spoczynku, orzekał w okresie stanu wojennego w Sądzie [...] Okręgu Wojskowego w B. na sesjach wyjazdowych tego Sądu w Ł. Jako sędzia sądu wojskowego, orzekając w Sądzie [...] Okręgu Wojskowego w B. w wyznaczonych sprawach karnych, z właściwości tego Sądu, uczestniczył tym samym w sprawowaniu wymiaru sprawiedliwości.

W okresie PRL – u, w myśl art. 56 ust. 1 Konstytucji PRL z dnia 22 lipca 1952 r., wymiar sprawiedliwości sprawowały Sąd Najwyższy, sądy wojewódzkie, sądy rejonowe i sądy szczególne. Takim sądem szczególnym był Sąd [...] Okręgu Wojskowego w B.

W doktrynie wskazuje się, że „wymiar sprawiedliwości” jest działalnością powołanych do tego organów publicznych, polegającą na wiążącym orzekaniu o

tym, co jest sprawiedliwe w danym konkretnym przypadku, czyli wymierzaniu sprawiedliwości tym, którzy się jej domagają lub tym, którzy z nakazem sprawiedliwości znaleźli się w kolizji. To „wymierzanie sprawiedliwości” należy rozumieć tylko intencjonalnie, to znaczy, że działalność ta powinna zmierzać do realizacji sprawiedliwości, choćby w tym czy innym konkretnym przypadku celu tego nie osiągnęła. Zaznacza się, że pojęcie „sprawiedliwości” na gruncie rozważań prawnych, trzeba łączyć ze stosowaniem prawa w tym sensie, iż tylko to co zgodne jest z prawem, może być uznane za sprawiedliwe w sensie prawnym (por. M. Cieślak, Polska procedura karna. Podstawowe założenia teoretyczne, Kraków 2011, s. 13 – 16). Podkreśla się, że wyłączność kompetencji władzy sądowniczej w zakresie sprawowania „wymiaru sprawiedliwości” wynika z założenia, iż tylko sąd dysponuje niezbędnym „luzem decyzyjnym”, a do istoty sprawowania wymiaru sprawiedliwości należy orzekanie oparte na swobodnej (co nie znaczy oczywiście arbitralnej) ocenie w zakresie ustaleń określonych faktów i ich kwalifikacji prawnej. Zasada niezawisłości sędziów między innymi oznacza, dokonywanie przez sędziego samodzielnie wykładni prawa (interpretacji) podczas wykonywania czynności orzeczniczych w obszarze sprawowania wymiaru sprawiedliwości. Czynnikiem decydującym w zakresie rozpoznawania spraw i wydawania orzeczeń jest swobodne wewnętrzne przekonanie sędziego oraz głos jego sędziowskiego sumienia w danej sprawie. Sumienie to uformowany osąd o moralnym dobru/złu zamierzonego przez człowieka jego własnego konkretnego aktu, którego sprawienie staje się dla niego źródłem wewnętrznej aprobaty bądź poczucia winy, własnego bycia dobrym lub złym człowiekiem. To jest też rodzaj mechanizmu uzgadniającego nasze działanie z uznanym przez nas za słuszny kodeksem norm moralnych (zob. J. Górnicka – Kalinowska, Idea sumienia w filozofii moralnej, Warszawa 1991, s. 277, F. Greniuk, Dzieje kształtowania się koncepcji sumienia, (w:) J. Nagórny, A. Deredziuk (red.), Człowiek – sumienie – wartości. Materiały z sympozjum KUL, 2 – 3 XII 1996 r., red. J. Nagórny, A. Deredziuk, Lublin 1997, s. 75).

Oceniając, już w okresie III Rzeczypospolitej, zgodność aktów prawnych PRL - u dotyczących stanu wojennego z Konstytucją Rzeczypospolitej Polskiej i Międzynarodowym Paktem Praw Obywatelskich i Politycznych, Trybunał

Konstytucyjny w wyroku z dnia 16 marca 2011 r., sygn. akt K 35/08, podniósł między innymi, że cyt. „dekret z dnia 12 grudnia 1981 r. o stanie wojennym, zawierał przepisy materialnoprawne ustanawiające ograniczenia konstytucyjnych wolności i praw jednostki. Przepisy te przewidywały bardzo daleko idącą ingerencję w sferę tych praw. Dobitnym przejawem tej ingerencji był art. 4 ust. 1 dekretu z dnia 12 grudnia 1981 r. o stanie wojennym, który zawieszał lub ograniczał podstawowe prawa obywateli określone w Konstytucji Polskiej Rzeczypospolitej Ludowej i innych ustawach oraz umowach międzynarodowych, których Polska Rzeczpospolita Ludowa była stroną. W szczególności zostały zniesione lub ograniczone: nietykalność osobista (art. 87 ust. 1 Konstytucji PRL), nienaruszalność mieszkań i tajemnicy korespondencji (art. 87 ust. 2 Konstytucji PRL), prawo zrzeszania się (art. 84 ust. 1 Konstytucji PRL), wolność słowa, druku, zgromadzeń, wieców, pochodów i manifestacji (art. 83 ust. 1 Konstytucji PRL). W ten sposób prawodawca aktem o randze ustawy, ograniczył konstytucyjne prawa obywateli.” Trybunał Konstytucyjny wskazał, że takie regulacje dekretu z dnia 12 grudnia 1981 r. o stanie wojennym, stanowiły zarazem zaprzeczenie przyjętych przez Polskę zobowiązań wynikających z Międzynarodowego Paktu Praw Obywatelskich i Politycznych. Podniósł, że dekret z dnia 12 grudnia 1981 r. o stanie wojennym, cyt. „zawierał treści normatywne odnoszące się do sfery praw i wolności konstytucyjnie chronionych. Represyjność przepisów dekretu o stanie wojennym przejawiała się między innymi w tym, że po pierwsze, dekret dokonywał penalizacji czynów, które nie były przed 13 grudnia 1981 r. karalne, po wtóre, zaostrzał odpowiedzialność karną za czyny zabronione na gruncie ówczesnego prawa oraz, po trzecie, liczne dotychczasowe wykroczenia kwalifikował jako przestępstwa. Dekret był aktem wojny wobec pokojowego ruchu obywatelskiego. Represyjne przepisy miały na celu zduszenie wolności słowa, zrzeszania się, druku, zgromadzeń oraz innych wolności i praw, jakie przysługiwały obywatelom z mocy Konstytucji PRL oraz obowiązującego prawa międzynarodowego”.

Art. 48 ust. 1 dekretu z dnia 12 grudnia 1981 r. o stanie wojennym stanowił, że cyt. „Kto w celu osłabienia gotowości obronnej Polskiej Rzeczypospolitej Ludowej rozpowszechnia wiadomości mogące gotowość tą osłabić, podlega karze pozbawienia wolności od roku do lat 8”, zaś art. 48 ust. 2, że cyt. „Kto

rozpowszechnia fałszywe wiadomości, jeżeli może to wywołać niepokój publiczny lub rozruchy, podlega karze pozbawienia wolności od 6 miesięcy do lat 5.” Z kolei art. 48 ust. 3 dekretu z dnia 12 grudnia 1981 r. o stanie wojennym głosił, że cyt. „Kto w celu rozpowszechniania sporządza, gromadzi, przechowuje, przewozi, przenosi lub przesyła pismo, druk, nagranie lub film zawierające wiadomości określone w ust. 1 i 2, podlega karze pozbawienia wolności do lat 5”, a art. 48 ust. 4, cyt. „Kto dopuszcza się czynu określonego w ust. 1 lub 2, używając druku lub innego środka masowej informacji, podlega karze pozbawienia wolności od roku do lat 10”. W myśl art. 1 ust. 1 dekretu z dnia 12 grudnia 1981 r. o postępowaniach szczególnych w sprawach o przestępstwa i wykroczenia w czasie obowiązywania stanu wojennego, na czas obowiązywania stanu wojennego sprawy o przestępstwa z art 48 ust 1 – 4 dekretu z dnia 12 grudnia o stanie wojennym, były rozpoznawane w trybie doraźnym. Zgodnie z art. 4 dekretu z dnia 12 grudnia 1981 r. o postępowaniach szczególnych w sprawach o przestępstwa i wykroczenia w czasie obowiązywania stanu wojennego, rozpoznając sprawę w trybie doraźnym sąd mógł wymierzyć bez względu na rodzaj i granice ustawowego zagrożenia danego przestępstwa, następujące kary zasadnicze: karę śmierci lub karę 25 lat pozbawienia wolności albo karę pozbawienia wolności na czas nie krótszy od lat 3, chyba że przepis szczególny przewidywał wyższą dolną granicę ustawowego zagrożenia. Karę śmierci i karę 25 lat pozbawienia wolności sąd mógł wymierzyć tylko wówczas, gdy górna granica ustawowego zagrożenia nie była niższa od kary 8 lat pozbawienia wolności. W postępowaniu doraźnym sąd mógł w wyjątkowych, szczególnie uzasadnionych wypadkach, wskazanych w ustawie, zastosować nadzwyczajne złagodzenie kary. Nie można zaś było stosować przepisów o nadzwyczajnym złagodzeniu kary – art. 57 § 2 i art. 57 § 4 k.k. z 1969 r. Art. 12 ust 2 dekretu z dnia 12 grudnia 1981 r. o postępowaniach szczególnych w sprawach o przestępstwa i wykroczenia w czasie obowiązywania stanu wojennego, uprawniał sąd do odstąpienia w wyroku od stosowania postępowania doraźnego.

W polskim ustawodawstwie formalny immunitet sędziowski, który jest uznawany za jedną z ustrojowych gwarancji niezawisłości sędziowskiej i niezależności sądów, służy przede wszystkim ochronie jednego z podstawowych, konstytucyjnych praw obywatelskich, to jest prawa do rzetelnego, sprawnego,

sprawiedliwego i jawnego rozpatrzenia sprawy przez właściwy, niezależny, bezstronny i niezawisły sąd (art. 45 ust. 1 Konstytucji RP). Ustanowiony w art. 181 Konstytucji RP formalny immunitet sędziowski, oznacza, że w Rzeczypospolitej Polskiej sędzia nie może być, bez uprzedniej zgody sądu określonego ustawą, pociągnięty do odpowiedzialności karnej ani pozbawiony wolności. Swoim zakresem podmiotowym immunitet formalny (procesowy) sędziego obejmuje sędziów, tzn. wszystkie osoby powołane, w trybie art. 179 Konstytucji RP do piastowania urzędu sędziego i nadal zachowujące status sędziowski, w tym sędziów w stanie spoczynku (por. np. W. Koziół, Odpowiedzialność dyscyplinarna sędziów. Komentarz, Warszawa 2005, s. 55, T. Ereciński, J. Gudowski, J. Iwulski, Prawo o ustroju sądów powszechnych. Ustawa o Krajowej Radzie Sądownictwa. Komentarz, Warszawa 2010, s. 291, uchwała Sądu Najwyższego – Sądu Dyscyplinarnego z dnia 11 września 2006 r., sygn. akt SNO 40/06, OSNSD 2006, poz. 14).

X.Y. posiada aktualnie status - sędziego Sądu Okręgowego w O. w stanie spoczynku, a zatem jest objęty instytucją sędziowskiego immunitetu formalnego.

Art. 181 Konstytucji RP ustanawiający instytucję immunitetu formalnego sędziego, określa następujące wymogi jego uchylenia:

a) uchylenie immunitetu formalnego sędziego musi mieć zawsze charakter uprzedni, co oznacza, iż do daty uprawomocnienia się decyzji o jego uchyleniu możliwe jest tylko prowadzenie postępowania karnego „w sprawie”, a nie „przeciw osobie”,

b) uchylenie immunitetu formalnego sędziego może być dokonane tylko przez „sąd” (tzn. tylko przez jeden z sądów wskazanych w art. 175 Konstytucji RP), z zastosowaniem procedury zapewniającej sędziemu niezbędne gwarancje rzetelnego postępowania,

c) uchylenie immunitetu sędziego może być dokonane tylko przez sąd „określony w ustawie”, co oznacza, iż musi istnieć generalna regulacja ustawowa wskazująca właściwość sądu do podejmowania rozstrzygnięć w przedmiocie jego uchylenia.

Zgodnie z art. 110 § 2a u.s.p., w sprawach o zezwolenie na pociągnięcie sędziego sądu powszechnego do odpowiedzialności karnej (czyli w sprawach o uchylenie formalnego immunitetu sędziego), orzeka w pierwszej instancji Sąd Najwyższy w składzie jednego sędziego, a w drugiej instancji - Sąd Najwyższy w składzie trzech sędziów orzekających w Izbie Odpowiedzialności Zawodowej. W myśl art. 80 § 2c u.s.p. sąd dyscyplinarny (jest nim Sąd Najwyższy w składzie jednego sędziego orzekającego w Izbie Odpowiedzialności Zawodowej), wydaje uchwałę zezwalającą na pociągnięcie sędziego do odpowiedzialności karnej, jeżeli zachodzi dostatecznie uzasadnione podejrzenie popełnienia przez niego przestępstwa. Sformułowanie „dostatecznie uzasadnione podejrzenie popełnienia przez niego przestępstwa” określa materialną podstawę decyzji w przedmiocie zezwolenia na pociągnięcie sędziego do odpowiedzialności karnej, jest ono tożsame z pojęciem użytym w art. 313 § 1 k.p.k. Na gruncie zaś wykładni tego przepisu k.p.k., wskazuje się, że wydanie postanowienia o przedstawieniu zarzutów wymaga istnienia bardziej rozbudowanej faktycznej podstawy, niż ta, która wystarcza do wszczęcia śledztwa lub dochodzenia. Poza uzasadnionym podejrzeniem popełnienia przestępstwa musi istnieć także dostatecznie uzasadnione podejrzenie, że czyn popełniła określona osoba. Czyli to coś więcej niż uzasadnione podejrzenie, jakim posłużył się ustawodawca w art. 303 k.p.k., oraz znacznie więcej niż uzasadnione przypuszczenie, którego to zwrotu użyto w art. 244 § 1 k.p.k. (por. np. uchwały Sądu Najwyższego – Sądu Dyscyplinarnego: z dnia 18 października 2004 r., sygn. akt SNO 40/04, OSNSD 2004, Nr 2, poz. 33, z dnia 8 maja 2007 r., sygn. akt SNO 21/07, OSNSD 2007, poz. 38, z dnia 27 stycznia 2009 r., sygn. akt SNO 95/08, OSNSD 2009, poz. 24, z dnia 20 lipca 2011 r., sygn. akt SNO 32/11, LEX nr 1288863, z dnia 18 lipca 2014 r., SNO 36/14, LEX nr 1504922). Obowiązkiem zaś sądu dyscyplinarnego, w ramach postępowania wszczętego wnioskiem oskarżyciela o zezwolenie na pociągnięcie sędziego do odpowiedzialności karnej, jest zbadanie przedstawionych przez oskarżyciela materiałów dowodowych, ewentualnie także innych zgromadzonych w toku tego postępowania sądowego materiałów, w celu stwierdzenia, czy zachodzi dostatecznie uzasadnione podejrzenie popełnienia przestępstwa przez sędziego. Wykluczone jest zatem podjęcie uchwały o zezwolenie na pociągnięcie sędziego

w stanie spoczynku do odpowiedzialności karnej, gdy stopień prawdopodobieństwa popełnienia przez niego przestępstwa jest niższy niż dostateczny, za czym przemawia ocena dowodów zgromadzonych w toku sądowego postępowania o zezwolenie na pociągnięcie sędziego do odpowiedzialności karnej, czyli przedstawionych przez oskarżyciela wraz z wnioskiem, jak i dowodów uzyskanych na etapie postępowania przed sądem dyscyplinarnym. Obowiązkiem sądu dyscyplinarnego, orzekającym w mającym umocowanie konstytucyjne odrębnym sądowym postępowaniu o zezwolenie na pociągnięcie sędziego do odpowiedzialności karnej (por. art. 181 Konstytucji RP), jest wnikliwe rozważenie, czy ze zgromadzonego materiału dowodowego nie wynikają okoliczności wyłączające bezprawność czynu objętego wnioskiem o zezwolenie na pociągnięcie sędziego do odpowiedzialności karnej, wyłączające winę, względnie prowadzące do wniosku o znikomej społecznej szkodliwości czynu.

Zgodnie z poglądem ugruntowanym w doktrynie i orzecznictwie, prawomocna uchwała sądu dyscyplinarnego o zezwoleniu na pociągnięcie sędziego do odpowiedzialności karnej (uchylenie immunitetu formalnego sędziego) nie przesądza o winie sędziego, nie pozbawia go domniemania niewinności, a jest jedynie zgodą sądu na przejście toczącego się postępowania karnego do kolejnego etapu.

Niezmiernie złożoną i delikatną materią jest kwestia ewentualnej odpowiedzialności karnej sędziego za treść wyroku wydanego przez niego (w składzie sądu z jego udziałem). Poniesienia tego rodzaju odpowiedzialności karnej przez X.Y. – sędziego Sądu Okręgowego w O. w stanie spoczynku, domaga się Ł. K. - prokurator Oddziałowej Komisji Ścigania Zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu w Ł., za czyny opisane we wniosku z dnia 29 marca 2022 r., sygn. akt [...]. Przedmiotowy wniosek prokuratora Ł. K. z Instytutu Pamięci Narodowej Oddziałowej Komisji Ścigania Zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu w Ł. w sprawie prowadzonej pod sygn. akt [...], podlega przede wszystkim ocenie prawnej zgodnie z mającą moc zasady prawnej uchwałą pełnego składu Izby Odpowiedzialności Zawodowej Sądu Najwyższego z dnia 19 września 2023 r., sygn. akt II ZZP 2/22.

Według powołanej uchwały (pkt I lit. a), błąd w zakresie wykładni i stosowania przepisów prawa krajowego lub prawa Unii Europejskiej lub w zakresie ustalenia stanu faktycznego czy też oceny dowodów, jeżeli nie stanowi rażącej i oczywistej obrazy przepisów prawa, jako zachowanie mieszczące się w istocie sprawowania wymiaru sprawiedliwości (zwłaszcza w modelu dwuinstancyjnego postępowania uzupełnionego o instytucje nadzwyczajnych środków zaskarżenia) i przez to legalne, nie może być podstawą do pociągnięcia członka składu orzekającego do odpowiedzialności dyscyplinarnej i karnej (arg. ex. art. 107 § 1 pkt 1 - 3 u.s.p.). Jak też wskazano w tej uchwale (pkt I lit. b), jeżeli zachowanie sędziego, które wyczerpuje znamiona typu deliktu dyscyplinarnego określonego w art. 107 § 1 u.s.p., dotyczy błędu w zakresie wykładni i stosowania przepisów prawa krajowego lub prawa Unii Europejskiej lub w zakresie ustalenia stanu faktycznego czy też oceny dowodów, to nie stanowi ono przewinienia dyscyplinarnego (art. 107 § 3 pkt 1 u.s.p.) i nie może jednocześnie stanowić przestępstwa (por. pkt I lit. a i lit. b uchwały pełnego składu Izby Odpowiedzialności Zawodowej Sądu Najwyższego z dnia 19 września 2023 r., sygn. akt II ZZP 2/22).

Jednocześnie Sąd Najwyższy, w pkt I lit. c powołanej uchwały stwierdził, że cyt. „Brak odpowiedzialności dyscyplinarnej, jak i będący tego konsekwencją brak ewentualnej odpowiedzialności karnej, o jakich mowa w pkt I lit. a i lit. b, nie obejmuje sytuacji wyjątkowych, w których w ramach sprawowania wymiaru sprawiedliwości dochodzi do popełnienia przez sędziego w trakcie orzekania tzw. zbrodni sądowej, czyli czynu sprowadzającego się do umyślnego, w formie zamiaru bezpośredniego, zachowania polegającego na wymierzeniu przez niego (sąd z nim w składzie) kary w postępowaniu prowadzonym z naruszeniem fundamentalnych, powszechnie uznanych zasad normujących postępowanie karne, jak również kardynalnych zasad określających podstawy pociągnięcia człowieka do odpowiedzialności karnej; sędzia dopuścił się innego przestępstwa (np. przekupstwo, sfalszowanie dokumentu, zmuszenie do określonego zachowania); sędzia podejmuje w złej wierze działania, dla których sprawowanie wymiaru sprawiedliwości ma stanowić jedynie pozorne uzasadnienie; sędzia w sposób arbitralny i pozbawiony jakichkolwiek podstaw faktycznych i prawnych odmawia udziału w sprawowaniu wymiaru sprawiedliwości”.

Także w wyroku Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej z dnia 15 lipca 2021 r., w sprawie C-791/19 Komisja Europejska przeciwko Polsce (system odpowiedzialności dyscyplinarnej sędziów) przyjęto, że wyłączenie gwarancji wynikających z zasady niezawisłości sędziowskiej nie dotyczy „poważnych i całkowicie niewybaczalnych zachowań ze strony sędziów, polegających na przykład na celowym i wynikającym ze złej wiary lub z wyjątkowo poważnych i rażących zaniedbań pogwałceniu przepisów prawa krajowego i prawa Unii, których przestrzeganie mają zapewnić, lub na arbitralnym szafowaniu wyroków lub odmowie wymiaru sprawiedliwości, podczas gdy jako depozytariusze funkcji orzeczniczych mają za zadanie orzekać w sporach poddawanych im pod rozstrzygnięcie przez jednostki” (por. pkt 137 tego wyroku).

Współcześnie wskazuje się w orzecznictwie Sądu Najwyższego, iż nie do przyjęcia jest, ze względu na sens panującego w Polsce porządku konstytucyjnego demokratycznego państwa prawnego, aby sędzia wypełniający swoje obowiązki orzecznicze i korzystający, w związku z tym z wynikającego z zasady sędziowskiej niezawisłości, uprawnienia dokonywania samodzielnie, według swego sumienia, wykładni prawa (interpretacji) podczas wykonywania czynności orzeczniczych w obszarze sprawowania wymiaru sprawiedliwości, był za takie orzecznicze czynności represjonowany na płaszczyźnie prawa karnego lub prawa dyscyplinarnego. Nie budzące jakichkolwiek wątpliwości naruszenia w obszarze wykładni przepisów prawa (określane jako naruszenie przepisów prawa materialnego lub prawa procesowego przez błędną wykładnię), powinny być usuwane w trybie kontroli instancyjnej, poprzez zaskarżenie takiego orzeczenia zwykłym lub nadzwyczajnym środkiem odwoławczym, z konsekwencjami w postaci zmiany lub uchylenia zaskarżonego orzeczenia, jak też z ewentualnym zastosowaniem przez sąd odwoławczy instytucji wytknięcia uchybienia, o jakiej mowa w art. 40 u.s.p. (por. np. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 6 kwietnia 2023 r., sygn. akt I ZSK 43/22, LEX nr 3516555).

W sprawie o sygn. akt [...], dot. T. P., a w sprawie o sygn. akt [...], dot. W. Z., Sąd [...] Okręgu Wojskowego w B. orzekający na sesji wyjazdowej w Ł., w składzie z udziałem X.Y., skazał T. P. i W. Z., za przestępstwa wyczerpujące znamiona art. 48 ust. 2 dekretu z dnia 12 grudnia 1981 r. o stanie wojennym, na kary

po 1 roku i 3 miesiące pozbawienia wolności. Skazał również współoskarżonych w tych sprawach L. S. i A. W., wobec których orzeczone kary pozbawienia wolności warunkowo zawiesił. W obu sprawach, to jest w sprawie o sygn. akt [...] i w sprawie o sygn. akt [...], Sąd [...] Okręgu Wojskowego w B. orzekający na sesji wyjazdowej w Ł., w składzie z udziałem X.Y., zastosował korzystne dla oskarżonych unormowanie z art. 12 ust 2 dekretu z dnia 12 grudnia 1981 r. o postępowaniach szczególnych w sprawach o przestępstwa i wykroczenia w czasie obowiązywania stanu wojennego, i odstąpił w wyroku od stosowania postępowania doraźnego.

W realiach faktycznych niniejszej sprawy, mając na względzie unormowanie z art. 5 § 2 k.p.k., określające zasadę in dubio pro reo, będące konsekwencją ujętej w art. 42 ust. 3 Konstytucji RP zasady domniemania niewinności, znajdującej się w katalogu podstawowych praw człowieka, a która w Polsce obowiązuje we wszystkich stadiach postępowania karnego, w tym także w odrębnym sądowym postępowaniu w przedmiocie zezwolenia na pociągnięcie sędziego do odpowiedzialności karnej, nie można przyjąć, iż zachodzi dostatecznie uzasadnione podejrzenie popełnienia przez X.Y. – sędziego Sądu Okręgowego w O. w stanie spoczynku, dwóch zbrodni komunistycznych, będących tzw. zbrodniami sądowymi, stanowiących jednocześnie zbrodnie przeciwko ludzkości, a polegających na pozbawieniu pokrzywdzonych T. P. i W. Z. wolności na okres trwający dłużej niż 14 dni, tj. przestępstw z art. 165 § 2 k.k. z 1969 r. w zw. z art. 2 ust. 1 i art. 3 ustawy o IPN, ujętych w pkt 1 i pkt 2 wniosku Prokuratora Oddziałowej Komisji Ścigania Zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu w Ł. wnioskiem z dnia 29 marca 2022 r., sygn. akt [...]. W myśl pkt I lit. c uchwały pełnego składu Izby Odpowiedzialności Zawodowej Sądu Najwyższego z dnia 19 września 2023 r., sygn. akt II ZZP 2/22., do przyjęcia popełnienia przez sędziego w trakcie orzekania w sprawie, w ramach sprawowania wymiaru sprawiedliwości, tzw. zbrodni sądowej, która w przypadku spełnienia przesłanek określonych w pkt II tej uchwały, może też przybrać postać zbrodni komunistycznej, stanowiącej jednocześnie zbrodnię przeciwko ludzkości, wymaga się udowodnienia działania umyślnego sędziego, w formie zamiaru bezpośredniego, polegającego na wymierzeniu przez niego (sąd z nim w składzie) kary w postępowaniu prowadzonym z naruszeniem fundamentalnych, powszechnie uznanych zasad normujących postępowanie karne, jak również kardynalnych zasad

określających podstawy pociągnięcia człowieka do odpowiedzialności karnej. W doktrynie podkreśla się, iż zamiar bezpośredni z dogmatycznego punktu widzenia nie budzi większych wątpliwości. Ustawodawca opisuje go w ten sposób, że sprawca „chce popełnić czyn zabroniony.” Podnosi się, iż skoro sprawca chce czegoś konkretnego, to musi mieć świadomość istnienia owego czegoś, przynajmniej w zakresie podstawowych, istotnych danych odnośnie do istoty konkretnej czynności wykonawczej, przedmiotu tej czynności i innych okoliczności mających znaczenie dla oceny jego zachowania z punktu widzenia znamion czynu zabronionego (por. M. Budyn – Kulik, *Umyślność w prawie karnym i psychologii. Teoria i praktyka sądowa*, Warszawa 2015, s. 35 – 38). W orzecznictwie dominuje pogląd, że mimo, iż zamiar bezpośredni istnieje tylko w świadomości sprawcy, to podlega identycznemu dowodzeniu jak okoliczności ze sfery przedmiotowej, a więc z zastosowaniem odpowiednich zasad dowodzenia i wnioskowania (por. np. postanowienia Sądu Najwyższego: z dnia 25 lipca 2005 r., sygn. akt V KK 87/05, LEX nr 152493, z dnia 22 grudnia 2006 r., sygn. akt II KK 92/06, R – OSNKW 2006, poz. 2576, z dnia 25 listopada 2010 r., sygn. akt IV KK 168/10, R – OSNKW 2010, poz. 2357).

Z dowodów zgromadzonych w sprawie, nie można, bez przekroczenia treści unormowania z art. 5 § 2 k.p.k., wywieść i uzasadnić wniosków, iż zachodzi dostatecznie podejrzenie, że X.Y. – sędzia Sądu Okręgowego w O. w stanie spoczynku, skazując T. P. i W. Z. na kary po 1 roku i 3 miesiące pozbawienia wolności, uczynił to intencjonalnie z naruszeniem kardynalnych zasad określających podstawy pociągnięcia człowieka do odpowiedzialności karnej, czyli że działał z zamiarem bezpośrednim popełnienia zbrodni komunistycznych stanowiących jednocześnie zbrodnie przeciwko ludzkości. Bezsporne wadliwości wyroków Sądu [...] Okręgu Wojskowego w B. orzekającego na sesji wyjazdowej w Ł., w sprawie o sygn. akt [...], dot. T. P. i w sprawie o sygn. akt [...], dot. W. Z., stwierdzone w rzeczywistości prawno – ustrojowej Polski po 1990 r., wyrokami Sądu Najwyższego Izba Karna: z dnia 18 października 1994 r., sygn. akt WRN 192/94 oraz z dnia 18 października 1994 r., sygn. akt WRN 190/94, to wynik błędów w zakresie prawa materialnego składu Sądu [...] Okręgu Wojskowego w B. orzekającego na sesji wyjazdowej w Ł. w tych sprawach. Błąd to tego rodzaju

stosunek poznającego podmiotu, który charakteryzuje się niezgodnością świadomości z rzeczywistością wobec nieodpowiedniego odbicia tej rzeczywistości w jego świadomości, czyli błędność to tyle co niezgodność między rzeczywistością a jej odbiciem w świadomości jakiegoś aktu poznawczego (por. W. Wolter, Funkcja błędu w prawie karnym, Warszawa 1965, s. 8). W doktrynie podkreśla się, że błąd jest wszechobecny, tzn. występuje w każdej sferze ludzkiej działalności, człowiek nie jest nieomylny. Zwracał na to już uwagę już w starożytności Seneka Starszy (urodzony około 55 roku p.n.e. a zmarły w 40 r. n.e.), mówiąc, że „błądzić jest rzeczą ludzką” (por. M. Nawrocki, Błąd jako znamię czynu zabronionego w polskim prawie karnym, Szczecin 2019, s. 9 – 18). Jak podniósł Sąd Najwyższy w uzasadnieniu postanowienia z dnia 18 marca 2020 r., sygn. akt IV KK 76/20, Legalis, istota błędu polega na niezgodności obiektywnej rzeczywistości z jej odbiciem w psychice sprawcy i może przybrać postać nieświadomości lub urojenia. Należy przy tym podkreślić, że zastosowanie unormowania z art. 107 § 3 pkt 1 u.s.p., na gruncie prawa karnego materialnego w stosunku do sędziów, za zachowania związane z wydaniem orzeczenia, nie prowadzi do uprzywilejowania sędziów względem innych funkcjonariuszy publicznych, ale stanowi tylko jeszcze jedno zabezpieczenie niezawisłości sędziowskiej i niezależności sądów. Ten brak uprzywilejowania wynika nadto z faktu, że instytucja z art. 107 § 3 pkt 1 u.s.p. jest rozwiązaniem szczególnym do przepisów regulujących błąd, zawartych w art. 28 - 30 k.k., które z kolei mają zastosowanie do wszystkich osób odpowiadających za przestępstwa, a więc także pozostałych funkcjonariuszy publicznych. Sędzia, oprócz tego, że jest funkcjonariuszem publicznym w myśl art. 115 § 13 pkt 3 k.k., jest jednocześnie przedstawicielem władzy sądowniczej, zachowującej odrębność od pozostałych władz, a zarazem co do której przewidziano szereg gwarancji, mających na celu zapewnienie niezawisłości w orzekaniu, a więc brak wpływu na proces orzekania w konkretnej sprawie ze strony jakichkolwiek czynników zewnętrznych. Oczywiste jest natomiast, że zasada niezawisłości sędziowskiej ulega zachwianiu, kiedy działalność sędziów w sferze orzekania orzeczenia, jest pod presją odpowiedzialności zarówno dyscyplinarnej, jak i karnej. Takiej presji w obu wymienionych płaszczyznach być nie może, co uzasadnia zastosowanie wyłączenia winy sędziego w związku z wydaniem orzeczenia, zarówno na gruncie

odpowiedzialności dyscyplinarnej, jak i karnej, w sytuacji szczególnego błędu, jakim jest błąd związany z poszczególnymi etapami stosowania prawa, a więc oceną dowodów, dokonaniem ustaleń faktycznych, jak i wykładni prawa. Odpowiedzialność sędziego wyłącza każdy rodzaj błędu, w tym także tzw. błąd nieusprawiedliwiony, czyli błąd którego można było uniknąć. Wskazać przy tym należy, że instytucja z art. 107 § 3 pkt 1 u.s.p. nie różnicuje uchybień związanych z wydaniem wyroku na takie, które mogą skutkować pociągnięciem do odpowiedzialności karnej oraz takie, który to wykluczają. Wszystkie zawarte w tym przepisie uchybienia zostały przez ustawodawcę postawione na tym samym poziomie i zasadniczo istnienie każdego z nich wyłącza możliwość pociągnięcia sędziego do odpowiedzialności karnej w sytuacji, kiedy zarazem nie zachodzi kwalifikowana postać takiego uchybienia, które może prowadzić do stwierdzenia intencjonalnego, a zarazem instrumentalnego stosowania prawa, przyjmującego postać tzw. zbrodni sądowej. Wyłączenie możliwości pociągnięcia sędziego do odpowiedzialności karnej za wydane wadliwe orzeczenie zachodzi zatem zarówno wówczas, kiedy dotknięte jest uchybieniami natury procesowej, jak i wtedy, gdy doszło w nim do błędu w ustaleniach faktycznych, obraży prawa materialnego, jak wymierzenia rażąco niewspółmiernej kary. Należy przy tym zauważyć, iż Naczelny Prokurator Wojskowy w rewizjach nadzwyczajnych złożonych w 1994 r. od wyroków Sądu [...] Okręgu Wojskowego w B. orzekającego na sesji wyjazdowej w Ł., wydanych: w dniu 14 czerwca 1982 r., sygn. akt [...], w sprawie T. P. i w dniu 24 czerwca 1982 r., sygn. akt [...], w sprawie W. Z., zarzucał obrazę prawa materialnego, a konkretnie art. 48 ust. 2 dekretu z dnia 12 grudnia 1981 r. o stanie wojennym, poprzez przyjęcie, iż oskarżeni dopuścili się tego czynu, podczas gdy swoim zachowaniem nie wyczerpali ustawowych znamion tego przestępstwa (por. rewizje nadzwyczajne Naczelnego Prokuratora Wojskowego z dnia 14 kwietnia 1994 r. i z dnia 12 lipca 1994 r.). W orzecznictwie Sadu Najwyższego przyjmuje się, że obraza przepisów prawa materialnego może polegać na błędnej wykładni danego przepisu, na zastosowaniu nieodpowiedniego przepisu, lub zastosowaniu go w nieodpowiedni sposób, bądź na zastosowaniu przepisu pomimo zakazu określonego rozstrzygnięcia lub niezastosowaniu normy, której zastosowanie było

obowiązkowe (por. np. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 18 czerwca 2003 r., sygn. akt IV KKN 101/00, R – OSNKW 2003 r., poz. 1321).

Przepis art. 48 ust. 2 dekretu z dnia 12 grudnia 1981 r. o stanie wojennym, na podstawie którego skazano T. P. i W. Z. głosił, cyt. „Kto rozpowszechnia fałszywe wiadomości, jeżeli może to wywołać niepokój publiczny lub rozruchy, podlega karze pozbawienia wolności od 6 miesięcy do lat 5.” Jak wynika z pisemnych uzasadnień wyroków Sądu [...] Okręgu Wojskowego w B. orzekającego na sesji wyjazdowej w Ł.: w sprawie o sygn. akt [...], dot. T. P., za fałszywe wiadomości mogące wywołać niepokój publiczny lub rozruchy uznano stwierdzenia, że WRON „chce zdusić” NSZZ Solidarność oraz oszukać polskie społeczeństwo, zaś w sprawie o sygn. akt [...], dot. W. Z. za fałszywe wiadomości mogące wywołać niepokój publiczny lub rozruchy uznano stwierdzenia, że w Polsce dąży się do likwidacji NSZZ Solidarność i przez to zniewolenia narodu, dotyczące skutków powodzi w okolicy P., gdzie miało utonąć około 300 osób, informację dotyczącą pobicia przez funkcjonariuszy ZOMO jednego z mieszkańców W., a także o nagrodach dla funkcjonariuszy ZOMO i MO. Owe ustalenia co do fałszywych wiadomości, które zostały podane w pisemnych uzasadnieniach wyroków w sprawie o sygn. akt [...], dot. T. P. i w sprawie o sygn. akt [...], dot. W. Z. przez Sąd [...] Okręgu Wojskowego w B. wynikają, jak się wydaje, z dokonanych przez ten Sąd ocen ówczesnej sytuacji panującej w Polsce. Oczywiście współcześnie zupełnie odmienna jest ocena tamtej rzeczywistości w Polsce, rzeczywistości okresu stanu wojennego.

Sąd Najwyższy krytycznie ocenia, brak dyscyplinarnego, jak i prawnokarnego „rozliczenia,” w rzeczywistości prawno – ustrojowej Polski po 1990 r., czynów sędziów z okresu PRL – u, zawiązanych z wydawaniem orzeczeń, mających postać tzw. zbrodni sądowych (por. W. Koziół, Odpowiedzialność dyscyplinarna sędziów, prokuratorów, adwokatów, radców prawnych i notariuszy, Warszawa 2023 r., s. 198 – 212, M. Kielasiński, Raport o zabijaniu. Zbrodnie sądów wojskowych na Zamku w Lublinie, Lublin 1997, W. Kulesza i A. Rzepliński (red.), Przestępstwa sędziów i prokuratorów w Polsce lat 1944 – 1956, Warszawa 2001, K. Szwaagrzyk, Prawnicy czasu bezprawia. Sędziowie i prokuratorzy wojskowi w Polsce 1944 – 1956, Kraków – Wrocław 2005, B. Padło, Odpowiedzialność

sędziów stalinowskich za zbrodnie popełnione w przeszłości, w: P. Pleskot (red.) Wina i kara. Społeczeństwa wobec rozliczeń zbrodni popełnionych przez reżimy totalitarne w latach 1939 – 1956, Warszawa 2015, s. 318 – 349, A. Strzembosz, Odpowiedzialność dyscyplinarna sędziów, którzy w latach 1944 – 1989 sprzeniewierzyli się niezawisłości sędziowskiej, w: S. Fundowicz, F. Rymarz, A. Gomułowicz (red.), Prawość i godność. Księga pamiątkowa w 70 rocznicę urodzin profesora Wojciecha Łączkowskiego, Lublin 2003). Jednakże, co oczywiste, ten bezsporny fakt zaniechania, nie może współcześnie skutkować przyjęciem konstrukcji prawnych upraszczających przypisanie odpowiedzialności karnej sędziom za ich czyny związane orzekaniem w sprawach rozpoznawanych w trybie doraźnym z dekretów Rady Państwa z dnia 12 grudnia 1981 r., np. poprzez wprowadzenie elementów odpowiedzialności zbiorowej, czy przyjęcia domniemania ich bezprawności. Federalny Trybunał Sprawiedliwości Niemiec (Bundesgerichtshof) w uzasadnieniu wyroku z dnia 15 września 1995, sygn. akt 5 StR 713/94, oceniając postępowanie sędziów byłej NRD trafnie stwierdził, że cyt. „Fiasko ścigania narodowosocjalistycznej niesprawiedliwości sądowej III Rzeszy, nie może jednak prowadzić do tego, że sędziowie NRD będą pociągani do odpowiedzialności za ich czynności urzędowe bez względu na ich indywidualną winę i z pominięciem standardów państwa prawnego.”

Kierując się przedstawionymi motywami Sąd Najwyższy rozstrzygnął jak w uchwale.

[M. T.]

[a.ł.]